

นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

เล่ม ๓

ม.๖

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เล่ม ๓

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

จิรพันธ์ สมประสงค์.

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน นาฏศิลป์ ม.6 เล่ม 3--กรุงเทพฯ :
แม็คเอดดูเคชั่น, 2560.

76 หน้า.

1. นาฏศิลป์--การศึกษาและการสอน (มัธยมศึกษา). I. ชื่อเรื่อง.
780.7

ISBN 978-616-274-817-2

สงวนลิขสิทธิ์ : มกราคม ๒๕๖๐

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ห้ามลอกเลียน ไม่ว่าจะเป็น
ส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้ นอกจากจะได้รับอนุญาต
เป็นลายลักษณ์อักษร

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย

MAC EDUCATION

ส่งธนาณัติสั่งจ่าย ไปรษณีย์ลาดพร้าว

ในนาม บริษัท แม็คเอดดูเคชั่น จำกัด

เลขที่ ๙/๙๙ อาคารแม็ค ซอยลาดพร้าว ๓๘ ถนนลาดพร้าว

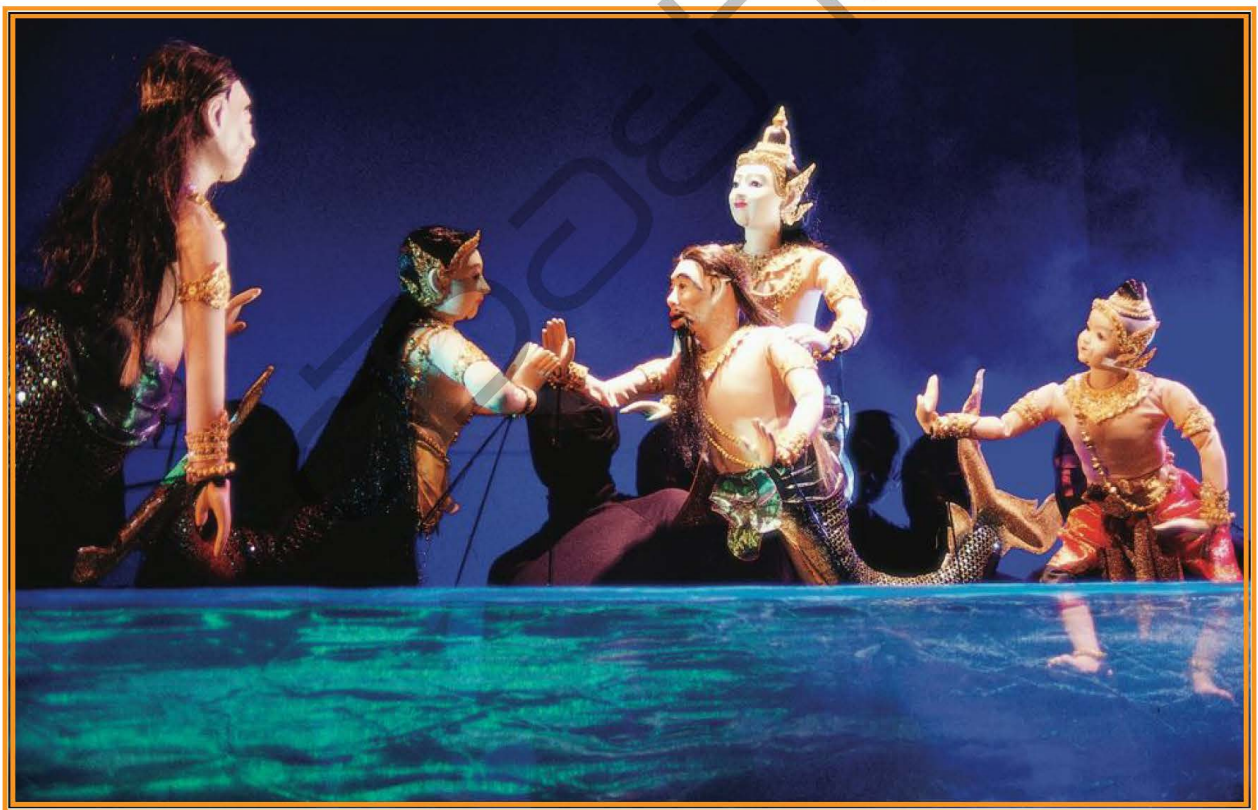
แขวงจันทระเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

☎ ๐-๒๙๓๘-๒๐๒๒-๗ โทรสาร ๐-๒๙๓๘-๒๐๒๘

www.MACeducation.com

พิมพ์ที่ : บริษัท แอ็ดวานซ์ อินเตอร์ พรีนตัง จำกัด

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ นาฏศิลป์

การแสดงนาฏศิลป์

การแสดงนาฏศิลป์

๑.๑ ศิลปะการแสดง
(มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๕, ๗, ๘
และ ศ ๓.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๓)

๑.๒ ละครสร้างสรรค์
(มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๒, ๕, ๖)

ตัวชี้วัดช่วงชั้น

๑. มีทักษะในการแสดงหลากหลายรูปแบบ (มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑)
๒. สร้างสรรค์ละครสั้นในรูปแบบที่ชื่นชอบ (มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๒)
๓. วิเคราะห์แก่นของการแสดงนาฏศิลป์และการละครที่ต้องการสื่อความหมายในการแสดง (มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๕)
๔. บรรยายและวิเคราะห์อิทธิพลของเครื่องแต่งกาย แสง สี เสียง ฉาก อุปกรณ์ และสถานที่ที่มีผลต่อการแสดง (มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๖)
๕. พัฒนาและใช้เกณฑ์การประเมินในการประเมินการแสดง (มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๗)
๖. วิเคราะห์ท่าทางและการเคลื่อนไหวของผู้คนในชีวิตประจำวันและนำมาประยุกต์ใช้ในการแสดง (มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๘)
๗. เปรียบเทียบการนำการแสดงไปใช้ในโอกาสต่างๆ (มฐ. ศ ๓.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๑)
๘. บรรยายวิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการละครไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (มฐ. ศ ๓.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๓)

๑.๑ ศิลปะการแสดง

ความหมายของศิลปะการแสดง

ศิลปะการแสดง (Performing Arts) คือ งานศิลปะแขนงหนึ่ง แสดงออกด้วยลีลาท่าทาง มีทั้งลักษณะที่เป็นเรื่องราวและไม่เป็นเรื่องราว ความแตกต่างของงานศิลปะการแสดงกับงานศิลปะ ประเภทภาพพิมพ์ จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นงานลักษณะปัจเจกชน ซึ่ง (การผลิตผลงานศิลปะ) เป็นการนำจากตัวศิลปินเพียงคนเดียว แต่งานการแสดงจะเป็นลักษณะของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มหรือหมู่คณะ มีจุดมุ่งหมายของการทำงานเพื่อกลุ่มคนเดียวกัน มีการถ่ายทอดโดยการแสดงออกด้วยท่าทางการเดินแทนการสื่อสารสาระของงานผ่านแผ่นผ้าใบด้วยการวาดระบายสี ดังนั้นร่างกายจึงเป็นเหมือนสื่อกลางในการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึก

ศิลปะการแสดง ตามความหมายสากล หมายถึง การดนตรี การละคร และนาฏศิลป์ ศิลปะการแสดงแบ่งเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่

๑. **ศิลปะการแสดงที่เป็นประเพณี** เป็นการแสดงที่มีวิธีการแสดงที่เป็นแบบแผน มีการพัฒนาเรื่องและรูปแบบการแสดงมาตั้งแต่สมัยโบราณอันเป็นรากฐานศิลปวัฒนธรรมของชาติ

๒. **ศิลปะการแสดงแบบร่วมสมัย** เป็นการแสดงที่มีวิธีการแสดง แนวคิดหรือแก่นเรื่องที่เป็นวิถีตะวันตก ได้แก่ ละครสมัยใหม่ ละครพูด และละครร่วมสมัยต่างๆ

ขอบเขตของศิลปะการแสดง

ขอบเขตของศิลปะการแสดงทุกรูปแบบ สามารถแบ่งออกได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. **ศิลปะการแสดงแบบขนบนิยม** ได้แก่ ดนตรี การละคร และนาฏศิลป์ แบ่งเป็นแบบไทย ได้แก่ โขน ละครรำ ซึ่งถือเป็นความงามมาตรฐานแบบคลาสสิก เดิมถ่ายทอดจากศิลปินในวัง ปัจจุบันสร้างสรรค์และอนุรักษ์โดยศิลปินของกรมศิลปากรและวิทยาลัยนาฏศิลป์และสถาบันการศึกษาที่ได้บรรจุหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้านการแสดง และถือเป็นภาพลักษณ์ของประเทศ อีกประเภทหนึ่งคือศิลปะการแสดงแบบคลาสสิกตะวันตก ได้แก่ วงดนตรีคลาสสิกประเภทต่างๆ เช่น วงออร์เคสตรา (Orchestra) และระบำปาลายเท้า เช่น บัลเลตต์ (Ballet) เป็นต้น

๒. **ศิลปะการแสดงแบบชาวบ้าน** ได้แก่ ศิลปะการแสดงที่ยังแสดงอยู่ในชุมชน โดยมีชุมชนเป็นผู้สนับสนุน เช่น เพลงพื้นบ้านต่างๆ หมอลำ ลิเก โนรา ค่าวซอ หนังตะลุง เซิ้ง ฟ้อน โขนสด จั้วจิ้น เป็นต้น สร้างสรรค์โดยศิลปินในชุมชนท้องถิ่น มีผู้สนับสนุนจากชุมชน การแสดงที่เกิดขึ้นอาจมีลักษณะผสมผสานใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงแนวการนำเสนอ ทั้งนี้เพื่อปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป

๓. **ศิลปะการแสดงแบบร่วมสมัย** ได้แก่ ดนตรี นาฏศิลป์ และการละคร ละครพูดในวิถีการแสดงแบบตะวันตก เช่น ละครเวทีในมหาวิทยาลัย ละครเร่เพื่อการศึกษาในชุมชนต่างๆ รวมถึงการแสดงที่ได้รับการพัฒนาขึ้นใหม่จากศิลปะแบบประเพณีและศิลปะของชุมชนจากศิลปินปัจจุบัน

๔. ศิลปะการแสดงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ศิลปะการแสดงที่มีบทบาทในพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ เช่น พิธีบวงสรวง พิธีปลงศพ พิธีกรรมและการแสดงแก้บน การบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น ที่ล้วนผูกพันกับความเชื่อและความศรัทธาของสังคมนั้นๆ

๕. ศิลปะการแสดงที่อยู่ในสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ วิทยุ เป็นต้น เป็นการจัดสร้างหรือนำเสนอเพื่อบอกเล่า และเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาและพัฒนางานศิลปะ

การแสดงบัลเลต์

บัลเลต์ (Ballet) เป็นศิลปะการแสดงด้วยการเต้นรำเพื่อความบันเทิงที่สวยงามและเก่าแก่ เพื่องฟูในยุคเรเนสซองซ์ (ศตวรรษที่ ๑๕) ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงที่โลดโผน ละครใบ้ บทละครสนทนา และบทเพลงผสมผสานกันแพร่หลายในรัสเซียและเติบโตในอีกรูปแบบที่อเมริกามาจนถึงปัจจุบัน

บัลเลต์เริ่มต้นในประเทศอิตาลี ยุคพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ของฝรั่งเศสในศตวรรษที่ ๑๗ ด้วยการพัฒนา รูปแบบบัลเลต์เป็นรากฐานระดับคลาสสิกจนถึงปัจจุบัน ต่อมาใน ค.ศ. ๑๘๕๐ บัลเลต์ได้พัฒนาไปยังประเทศเดนมาร์ก และรุ่งเรืองสูงสุดที่ประเทศรัสเซีย

บัลเลต์มาจากภาษาละตินว่า “บัลเยเร (Ballere)” แปลว่า “การเต้น” เกิดขึ้นจากการเต้นโดยบังเอิญในงานแต่งงานของชนชั้นสูง คือ พระนางแคเธอรีนแห่งเมดิชี (Catherine de Medici) โดยนักดนตรีต้องการมอบความบันเทิงให้แก่แขกผู้มาร่วมงานด้วยการเต้น “บัลโย (Ballo)” ภาษาอิตาลีแปลว่า “เต้น” ต่อมานักเต้นประจำราชสำนักฝรั่งเศสเห็นว่าผู้ชมมีความสนใจและรู้สึกสนุกสนาน จึงเพิ่มบทพูด บทร้อง ทำทาง ดนตรี และออกแบบเสื้อผ้าให้เหมาะสมกับเรื่องราว จนการเต้นบัลโยพัฒนาเป็นบัลเลต์ในปัจจุบัน

การแสดงบัลเลต์ในราชสำนัก

(ภาพจาก Bland, Alexander. *A History of Ballet and Dance in the Western World*.
New York : Praeger Publishers, ๑๙๗๖.)

การจัดให้มีการเรียนการสอนบัลเลต์เริ่มขึ้นในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งแต่เดิมจะเป็นการแสดงในราชสำนักเท่านั้น เมื่อมีการสอนแก่ประชาชนทั่วไปจึงต้องมีท่วงท่าต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๗ ถึงศตวรรษที่ ๑๘ บัลเลต์ได้มีการพัฒนาเทคนิค นอกจากท่วงท่าเต้นยังใช้เทคนิคศิลปะการร้องแบบเรื่องราวประกอบการแสดง โอเปรามาผสมผสานกับบัลเลต์ได้อย่างลงตัว ถือเป็นกาปฏิวัติวงการบัลเลต์จนมีเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นใหม่ว่า “ระบำปลายเท้า” นักแสดงต้นแบบการเต้นแบบฟอยต์เท้าทั้ง ๒ ท่านนี้ คือ แจนวียาฟกอ สเซอแลง มารี

ดาโกลนี และแฟนี เอลสเตอร์ ซึ่งเป็นต้นแบบของการเต้นบัลเลต์แบบหมิ่นตัว กระโดดสูง และกระโดดแยกขา รวมทั้งการจัดวางท่วงท่าวงแขนและร่างกายให้ได้อารมณ์และความรู้สึกที่เป็นศิลปะได้อย่างงดงาม

ต่อมาในปลายศตวรรษที่ ๑๘ ถึงศตวรรษที่ ๒๐ บัลเลต์ได้เข้ามาเฟื่องฟูในประเทศรัสเซีย เรื่องที่โด่งดังมากที่สุดในโลก คือ เรื่อง Swan Lake (ค.ศ. ๑๘๙๕)

ภาพ "Ballet Dancers" ผลงาน เอ็ดการ์ เดอกาส์
(ภาพจาก Bland, Alexander. A History of Ballet and Dance in the Western World.
New York : Praeger Publishers, ๑๙๗๖.)

ต่อมาหลังการปฏิวัติรัสเซีย ศิลปินส่วนใหญ่เดินทางกลับประเทศฝรั่งเศส บางส่วนเดินทางไปสหรัฐอเมริกา ก็ได้้นำบัลเลต์ไปพัฒนาในสหรัฐอเมริกาเป็นยุคนีโอคลาสสิกบัลเลต์ ก่อนจะเปลี่ยนรูปแบบตามการสร้างสรรค์ของศิลปินไปเป็นบัลเลต์แบบร่วมสมัย (Contemporary Ballet)

ในศตวรรษที่ ๒๐ บัลเลต์ได้รับการพัฒนาให้มีรูปแบบใหม่ ที่เรียกว่า โมเดิร์น ดานซ์ (Modern Dance) เป็นการนำเอาหลักของการเต้นบัลเลต์มาผสมผสานดัดแปลงให้เป็นการเต้นใหม่โดยไม่ต้องใส่รองเท้าบัลเลต์ และไม่ต้องใช้ปลายเท้าเต้น

การแสดงโมเดิร์น ดานซ์ (Modern Dance)
(ภาพจาก Bland, Alexander. A History of Ballet and Dance in the Western World.
New York : Praeger Publishers, ๑๙๗๖.)

❁ ประโยชน์ของการฝึกเต้นบัลเลต์

การเต้นบัลเลต์แม้จะเป็นศิลปะการแสดงออกของต่างชาติก็ตาม ปัจจุบันในประเทศไทยก็ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น เพราะถ้าได้ฝึกฝนปฏิบัติเป็นประจำจะทำให้สุขภาพแข็งแรง ร่าเริง แจ่มใส กล้าแสดงออก และยังช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของร่างกายตั้งแต่วัยเยาว์ได้ เช่น แก้อไหล่ค่อมหรือหลังโก่งในเด็กเล็กได้ ส่วนประโยชน์อื่นๆ ของบัลเลต์สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ทำให้เกิดพัฒนาการที่ดีทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
๒. ทำให้มีบุคลิกภาพและรูปร่างที่สวยงาม
๓. ฝึกระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในตนเอง
๔. ส่งเสริมความรักในการแสดง เสียงเพลง และดนตรี
๕. ปูพื้นฐานการเต้นและการแสดงออกได้ทุกประเภททั้งไทยและสากล
๖. ทำให้ร่างกายแข็งแรง
๗. ทำให้ข้อต่อของร่างกายและกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ แข็งแรง
๘. แก้ไขข้อบกพร่องบางจุดของร่างกายได้

❁ ขั้นตอนการฝึกบัลเลต์ขั้นพื้นฐาน

ในการฝึกบัลเลต์ขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ขั้นที่ ๑ การอบอุ่นร่างกาย ยืดกล้ามเนื้อเท้า นิ้วเท้าเป็นจุดแรก
- ขั้นที่ ๒ การบริหารร่างกายบริเวณเอวและหลังให้กระชับเพื่อลดการบาดเจ็บ
- ขั้นที่ ๓ การบริหารแขน ข้อไหล่ให้เคลื่อนไหวได้อย่างสะดวก
- ขั้นที่ ๔ การฝึกเดิน ยืน นั่ง ให้สอดคล้องตามท่าทางบัลเลต์
- ขั้นที่ ๕ การฝึกท่าทางการเต้นบัลเลต์ขั้นพื้นฐาน
- ขั้นที่ ๖ การใส่ชุดและรองเท้าบัลเลต์ให้คุ้นเคย

❁ เทคนิคการเต้นบัลเลต์ขั้นพื้นฐาน

ในเรื่องของหลักการที่เป็นเทคนิคการฝึกฝนการเต้นบัลเลต์ขั้นพื้นฐาน เป็นการฝึกฝนการจัดระเบียบของร่างกายในขณะที่ฝึกปฏิบัติหรือทำการแสดง เช่น ท่าแม่บทมาตรฐานของเท้า-แขน-ศีรษะ-ทิศทางของลำตัว และการฝึกปฏิบัติท่ากระโดด-ทำนอง เป็นต้น

๑. การฝึกทักษะการเต้นบัลเลต์ที่ราว (Bar Work) เป็นการฝึกปฏิบัติเทคนิคการเต้นบัลเลต์ขั้นแรก บริเวณราวไม้หรือราวโลหะ เพื่อช่วยรักษาสมดุลของร่างกาย โดยเรียงลำดับแม่ท่าตามหลักมาตรฐานสากล เช่น ท่า Pile, Betterment Ten due, Betterment Degage, Betterment Fondue เป็นต้น

๒. การฝึกทักษะการเต้นบัลเลต์กลางห้องเรียน (Center Work) เป็นการฝึกปฏิบัติท่าเทคนิคบัลเลต์ บริเวณพื้นที่ว่างกลางห้อง โดยจะนำไปสู่การประกอบท่าในการแสดงบนเวทีจริง เช่น ท่า Adagio, Port de bras, Pirouette, Tour Channe เป็นต้น

๓. การฝึกทักษะการยืนบนรองเท้า ปลายเท้าเบื้องต้น (Point Work) เป็นแบบฝึกหัดเบื้องต้นสำหรับการขึ้นยืนบนรองเท้า ปลายเท้าหรือที่เรียกว่า โท ชูส์ (Toe Shoed) ซึ่งเป็นเทคนิคการเต้นบัลเลต์ขั้นสูงสำหรับนักเรียนบัลเลต์หญิง

๔. การเต้นคู่ในศิลปะการแสดงบัลเลต์ (Solo) และคู่ (Pas de deux) กล่าวถึงความสำคัญในการเต้นคู่ ขณะฝึกซ้อม และทำการแสดงอยู่บนเวที ซึ่งเป็นเทคนิคการเต้นบัลเลต์ขั้นสูงอีกประเภทหนึ่งของนักเรียนบัลเลต์ทั่วโลก

๕. ผลงานการแสดงบัลเลต์เดี่ยว (Solo) และคู่ (Pas de deux) ชมการแสดงบัลเลต์เดี่ยวและคู่จากผลงานนาฏยประดิษฐ์ตามมาตรฐานสากล เช่น

- Solo Dance of Kitri จากบัลเลต์เรื่อง Don Quixote Pas de deux
- Solo Dance of Basi จากบัลเลต์เรื่อง Don Quixote Pas de deux

การแสดงโมเดิร์น ดานซ์

ชาวอเมริกัน เรียกว่า นาฏศิลป์สมัยใหม่ (Modern Dance) เป็นหนึ่งในกลุ่มนาฏศิลป์ทั่วไปที่เรียกว่า นาฏศิลป์ร่วมสมัย (Contemporary Dance) กำเนิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ศิลปะสมัยใหม่ (Modernism) กำลังมีบทบาทอย่างชัดเจนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมในยุคนั้น โมเดิร์น ดานซ์ เริ่มต้นที่ประเทศฝรั่งเศส และกระจายไปทั่วยุโรปและอเมริกา โมเดิร์น ดานซ์ มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง จะไม่ยึดติดกับรูปแบบของงานแสดงที่เป็นแบบแผนเดิมๆ

การแสดงโมเดิร์น ดานซ์

(ภาพจาก Minton, S. Modern Dance: Body & Mind. Morton Publishing Company, ๑๙๘๔.)

ผู้ที่เป็นต้นแบบของการเต้นโมเดิร์น ดานซ์ ในยุคแรกเริ่ม คือ อีซาซารา ดันแคน (Isadora Duncan) เจ้าของความคิดที่ว่า “Free Spirit” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ทุกคนยอมรับ เธอเกิดในเมืองซานฟรานซิสโก ประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มต้นโมเดิร์น ดานซ์โชว์ในเมืองชิคาโก ค.ศ. ๑๙๐๐

โมเดิร์น ดานซ์ เป็นการแสดงการเต้นรำจากการสืบทอดทางการเปลี่ยนแปลงที่ได้พัฒนาและเป็นการยอมรับสิ่งใหม่ๆ ซึ่งเป็นศิลปะการเต้นแบบตะวันตก โดยนำหลักการของการเต้นบัลเลต์มาผสมผสานและดัดแปลงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ เป็นต้นมา นักเต้นบัลเลต์ที่แสดงในยุโรปและอเมริกาประสบปัญหาการขาดการสนับสนุนจากราชสำนัก ทำให้ต้องมีการคิดค้นแนวการเต้นที่มีท่าทางและลีลาแปลกใหม่ โดยการนำการเต้นบัลเลต์มาปรับปรุงการเต้นและสร้างสรรค์การเต้นใหม่เป็น โมเดิร์น ดานซ์ (Modern Dance) โดยการเต้นนั้นจะสะท้อนถึง

ความรู้สึกของผู้เต้นจากอารมณ์ภายใน สื่อถ่ายทอดออกมาด้วยท่าทางลีลาการเต้นที่แปลกใหม่ เช่น ท่ากระโดดที่ต้องใช้พลังการกระเดิงตัว การเขย่งตัว การลุกขึ้น การก้มตัว และการเขม่วกดกล้ามเนื้อ การเต้นโมเดิร์น ดานซ์ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับฉาก เทคนิคแสง สี และองค์ประกอบอื่นๆ มากนัก จะเน้นเอกลักษณ์ให้การเต้นมากที่สุด

โมเดิร์น ดานซ์ ในไทยน่าจะเกิดขึ้นประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๓ ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยได้มีการทดลองทำงานศิลปะที่ใช้ร่างกายเป็นสื่อประกอบการแสดงเป็นเรื่องราว มีการจัดฉากแสง สี เทคนิคไฟช่วยบ้างเล็กน้อย การแสดงในแนวนี้ได้กลายมาเป็นประเพณีของคณะจิตรกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากรตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ภายหลังเรียกการแสดงลักษณะนี้ว่า โมเดิร์น ดานซ์ หรือ โมเดิร์น แดนซ์

การสื่อถ่ายทอดด้วยท่าทางที่แปลกใหม่ของโมเดิร์น ดานซ์

(ภาพจาก Minton, S. *Modern Dance: Body & Mind*. Morton Publishing Company, ๑๙๘๔.)

ส่วนประกอบที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของการเต้นโมเดิร์น ดานซ์ มีดังนี้

๑. ท่าทางที่ยาก
๒. อากัปกิริยาที่นอกเหนือการควบคุม
๓. ท่าทางที่เป็นเหลี่ยม
๔. การเต้นที่ติดดิน
๕. ความตึงเครียดและน่ากลัว

การเคลื่อนไหวของการเต้นโมเดิร์น ดานซ์ ที่แปลกและแหวกแนวไปจากบัลเลต์

(ภาพจาก Minton, S. *Modern Dance: Body & Mind*. Morton Publishing Company, ๑๙๘๔.)

การเต้นโมเดิร์น ดานซ์ เป็นการเต้นสมัยใหม่ที่มีความหลากหลายมากกว่าการเต้นบัลเลต์ เนื่องจากผู้สร้างสรรค์ออกแบบการเต้นต้องคิดให้แหวกแนวและหลุดจากการเต้นที่เป็นแบบแผนของบัลเลต์ การเต้นโมเดิร์น ดานซ์จึงปราศจากแบบแผน มีความเป็นเอกภาพในตัวเอง ศิลปินผู้สร้างสรรค์งานจึงทำได้ชัดเจนมากที่สุดผ่านการเต้นนั่นเอง

หลักในการเคลื่อนไหวของการเต้นโมเดิร์น ดานซ์ที่ควรคำนึงถึง มีดังนี้

๑. ความสมดุล ได้แก่ ความสมดุลของน้ำหนัก จังหวะเพลง และเวทีที่แสดง
๒. พลัง การใช้พลังของร่างกายเดินให้ท่าทางชัดเจนและมีความแตกต่างกัน การใช้พลังน้อยหรือมากในการกระโดด การก้าวเท้าอย่างช้าๆ หรืออย่างรวดเร็ว และการใช้พลังแขน ขา และร่างกายรวมกัน
๓. ท่าเต้น ในการออกท่าแต่ละท่าต้องดูให้เหมาะสมกับช่วงจังหวะของเพลงและอารมณ์ความรู้สึก
๔. จังหวะ เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดท่าทางของการออกท่าทางแต่ละช่วง ตั้งแต่เริ่มและจบการแสดง ทุกอย่างต้องมีการซ่อนจุดเด่นไว้ จังหวะมีส่วนควบคุมจุดเด่นของท่า ซึ่งจะออกมาในส่วนของจังหวะร่างกายและจังหวะการบรรเลงของดนตรี
๕. พื้นที่ ในการเต้นต้องคำนึงถึงจุดของการเต้นให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความหลากหลายในด้านของจุดเต้น มิติ และอารมณ์

๖. สมมาตร ในการเต้นนักเต้นต้องไม่หลุดกรอบของบทและแนวคิด โดยเฉพาะการเต้นโต้ตอบกัน ท่าเต้นจะเป็นสื่อที่แสดงออกอย่างมาก จึงต้องใช้สมมาตรมากเป็นพิเศษ

การเต้นโมเดิร์น ดานซ์ จะต้องอาศัยอารมณ์ภายในเป็นแรงผลักดันในการสร้างสรรค์ท่าเต้น เพื่อถ่ายทอดแนวคิด การใช้พลังต้องใช้หลักความสมดุล ซึ่งทั้งหมดนี้ถ้ามีมาพร้อมกันจะทำให้การเต้นโมเดิร์น ดานซ์ มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การละคร

การละคร คือ ศิลปะที่เกิดขึ้นจากการนำภาพจากประสบการณ์และจินตนาการของมนุษย์มาผูกเป็นเรื่องและจัดเสนอในรูปแบบของการแสดง โดยมีนักแสดงเป็นผู้สื่อความหมายและเรื่องราวต่อผู้ชม ศิลปะการละครเป็นศิลปะที่รวมศิลปะหลายแขนงเข้าไว้ด้วยกัน นับตั้งแต่ศิลปะของการประพันธ์ การแสดง การกำกับการแสดง การออกแบบฉาก เครื่องแต่งกาย การจัดแสง รวมถึงศิลปะการดนตรี การร่ายรำหรือการเต้นรำด้วย

การละครเป็นศิลปะที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ มี ๓ ระดับ ดังนี้

๑. ระดับอารมณ์ ละครทุกรูปแบบมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ความบันเทิงแก่มนุษย์ ให้ความสนุกเพลิดเพลิน ให้ความรู้สึกตื่นเต้น ทำให้มนุษย์มีสุขภาพจิตดีขึ้น และเกิดความกระตือรือร้นในการดำรงชีวิต

๒. ระดับสมอง ให้คุณค่าในด้านสติปัญญา ให้แง่คิดและนำมาพิจารณาปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับตนเอง สังคม หรือมนุษยชาติโดยส่วนรวม

๓. ระดับจิตใจ นอกจากจะมีคุณค่าในแง่ของความบันเทิงและในแง่ของความคิดแล้ว ละครยังมีคุณค่าในแง่ของจิตใจ ดังจะเห็นได้จากละครของตะวันออกและตะวันตก ซึ่งล้วนถือกำเนิดมาจากการบวงสรวงเทพเจ้าเพื่อขอพรให้เทพเจ้าบันดาลสิ่งต่างๆ ที่ตนปรารถนา เป็นต้น

องค์ประกอบของละคร

ละครมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑. **โครงเรื่อง** หมายถึง การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผลและมีจุดหมายปลายทาง ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจได้ว่า มีอะไรเกิดขึ้นในละครเรื่องนั้น เช่น ใคร ทำอะไร ด้วยจุดมุ่งหมายอะไร ภายใต้สภาพแวดล้อมอย่างไร พบอุปสรรคใดบ้าง แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือตัดสินใจอย่างไร และผลคืออะไร เป็นต้น

๒. **ตัวละครและการวางลักษณะนิสัยตัวละคร** หมายถึง พัฒนาการของนิสัยตัวละคร

ตัวละคร คือ ผู้กระทำและผู้ที่ได้รับผลจากการกระทำในบทละคร

การวางลักษณะนิสัยตัวละคร คือ การที่ผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครมีลักษณะนิสัยอย่างไรซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเรื่องราวที่นำเสนอ ส่วนพัฒนาการของนิสัยตัวละครนั้น หมายถึง การที่นิสัยใจคอหรือเจตคติเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในชีวิตของตัวละครมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากประสบการณ์หรือเหตุการณ์ที่มากระทบกับวิถีชีวิตของตน

ตัวละครที่มักจะพบเห็นกันในบทละครโดยทั่วไป สามารถแยกออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑) **ตัวละครที่มีลักษณะเป็นแบบตายตัว** เป็นตัวละครที่มองเห็นได้เพียงด้านเดียว และมักมีลักษณะนิสัยตามแบบฉบับที่นิยมใช้กันในบทละครทั่วๆ ไป เช่น พระเอก นางเอก ผู้ร้าย ตัวโกง ตัวอิจฉา ตัวละครเหล่านี้ไม่ว่าจะอยู่ในบทละครเรื่องใดมักจะมีลักษณะคล้ายๆ กัน และมักจะทำในสิ่งที่ผู้ชมคาดหมาย ทำให้ผู้ชมสามารถติดตามเรื่องราวได้โดยง่าย

ละครสมัยใหม่ เรื่อง มัทนะพาธา แบบโอเปร่า (ภาพจากหนังสือกนิรี)

๒) **ตัวละครที่เห็นได้รอบด้าน** ตัวละครประเภทนี้มีความลึกซึ้งและเข้าใจยากกว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นแบบตายตัว มักมีลักษณะคล้ายคนจริงๆ ซึ่งมองเห็นได้รอบด้าน มีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย และต้องศึกษาอย่างละเอียดจึงจะสามารถเข้าใจได้ ตัวละครประเภทนี้ส่วนใหญ่จะมีพัฒนาการทางด้านนิสัยใจคอ หรือมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในชีวิต เนื่องจากผลกระทบของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในละครต่างกับตัวละครประเภทที่มีลักษณะเป็นแบบตายตัว ซึ่งมักจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง

๓. **ความคิด** ที่อยู่ในบทละครนั้น คือ ข้อเสนอที่ผู้เขียนพิสูจน์ว่าเป็นจริงจากเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในละคร กล่าวคือ หลังจากที่ได้ชมละครเรื่องนั้นไปแล้วผู้ชมจะได้รับแนวคิด และความเห็นเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในชีวิตที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารต่อผู้ชม

๔. **การใช้ภาษา** หมายถึง ศิลปะของการถ่ายทอดเรื่องราว และความคิดของผู้ประพันธ์ออกมาทางคำพูดของตัวละคร หรือบทเจรจา ซึ่งอาจเป็นบทร้อยแก้วหรือร้อยกรอง แล้วแต่ความเหมาะสมของลักษณะของบทละคร และเหตุการณ์ในแต่ละตอนของบทละครเรื่องนั้นๆ

ในการเขียนบทเจรจาที่ดี ผู้เขียนต้องเขียนให้เหมาะสมกับประเภทของบทละคร ลักษณะนิสัยของตัวละคร ผู้พูด และเหตุการณ์แต่ละตอนในละคร นอกจากนั้นบทเจรจาที่ดีต้องมีความกระชับ แสดงนิสัยความคิดอ่าน และอารมณ์ของตัวละคร มีความหมายเบื้องหลัง และนำไปสู่การแสดงออกของตัวละครในแง่ของการกระทำ ตลอดจนมีผลในการดำเนินเรื่องอีกด้วย

๕. เพลง หมายถึง ศิลปะของการถ่ายทอดเรื่องราวและความคิดของผู้ประพันธ์ออกมาทางบทเพลงที่ตัวละครจะต้องขับร้อง

อาจกล่าวได้ว่า เสียงของภาษาและความเรียบระหว่างคำพูดก็ถือว่าเป็น “เพลง” ในแง่ของละคร บางครั้งความเรียบสนทหลังจากตัวละครได้รับข่าวร้าย อาจมีผลเป็น “เพลง” ที่ให้ความสะเทือนใจแก่ผู้ชมได้อย่างรุนแรง ความสามารถของผู้ประพันธ์ที่จะสามารถเลือกใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดเสียง จังหวะ ลีลา และความสูง-ต่ำ ดัง-ค่อยของบทพูดบนเวที ซึ่งอาจรวมเรียกว่า “เพลง” นั้นจะเป็นผลทำให้เกิดบรรยากาศ อารมณ์ และปฏิกิริยาโต้ตอบจากผู้ชมตามความประสงค์ของผู้ประพันธ์ได้เป็นอย่างดี

๖. ภาพ บทละครที่ดีมักเต็มไปด้วยจุดต่างๆ ที่นักแสดง ผู้กำกับการแสดง ผู้ออกแบบและสร้างสรรค์ทางด้านต่างๆ จะสามารถนำมาตีความหมายและแสดงออกในแง่ของ “ภาพ” ที่ปรากฏบนเวทีได้อย่างมีศิลปะชวนให้ติดตาม ผู้เขียนบทที่เข้าใจภาพจะเป็นผู้ที่สามารถมองเห็นบทบาทของตัวละครบนเวทีทั้งเวลาพูดและไม่พูด ทำให้สามารถสร้างสรรค์บทละครที่เมื่อนำมาแสดงแล้วจะได้ “ผลรวม” ที่เป็นศิลปะของการละครอย่างแท้จริง

ปัจจุบันนักทฤษฎีการละครหลายท่านนิยมนำองค์ประกอบของบทละครคือเพลงและภาพมารวมกันเรียกว่า “ภาพและเสียง” โดยหมายถึง ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการแสดง ซึ่งปรากฏต่อสายตาและโสตประสาทของผู้ชม

🌸 ประเภทของละคร

ละครสามารถแบ่งเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ ละครสากลและละครไทย

๑. ละครสากล แบ่งออกเป็นประเภทได้ดังนี้

๑.๑ **ละครประเภทโศกนาฏกรรม (Tragedy)** เป็นวรรณกรรมการละครที่เก่าแก่ที่สุด และมีคุณค่าสูงสุดในเชิงศิลปะและวรรณคดี ละครประเภทนี้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศกรีซ และพัฒนาไปสู่ความสมบูรณ์ภายใต้การนำของ เอสคิลัส (Aeschylus, ๕๒๕-๔๕๖ B.C.) โซโพลีส (Sophocles, ๔๙๖-๔๐๖ B.C.) และ ยูริพิดีส (Euripides, ๔๘๔-๔๐๖ B.C.) เป็นละครที่พยายามตอบปัญหาหรือตั้งคำถามที่สำคัญๆ เกี่ยวกับชีวิตที่ทำให้ผู้ชมต้องนำมาขบคิด เช่น ชีวิตคืออะไร มนุษย์คืออะไร อะไรผิด อะไรถูก อะไรจริง ภายใต้จักรวาลที่เต็มไปด้วยความเร้นลับ ละครประเภทนี้ถือกำเนิดจากพิธีบวงสรวงทางศาสนา จึงนับว่าเป็นละครที่มีความใกล้ชิดกับศาสนาอยู่มาก แม้ในปัจจุบันละครประเภทโศกนาฏกรรมที่มีความสมบูรณ์ก็ยังสามารถให้ความรู้สึกสูงส่ง และความบริสุทธิ์ทางจิตใจได้ด้วยการชี้ชวนแกมบังคับให้มองปัญหาสำคัญๆ ของชีวิต ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ กล่าวเผชิญความจริงเกี่ยวกับตนเองและโลก และมองเห็นความสำคัญของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าสมกับที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์

ลักษณะสำคัญของละครประเภทโศกนาฏกรรม มีดังนี้

- ๑) ต้องเป็นเรื่องที่แสดงถึงความทุกข์ทรมานของมนุษย์ และจบลงด้วยความหายนะของตัวเอก
- ๒) ตัวเอกของละครประเภทโศกนาฏกรรมจะต้องมีความยิ่งใหญ่เหนือคนทั่วไป แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดที่เป็นสาเหตุของความหายนะที่ได้รับ

๓) ฉากต่างๆ ที่แสดงถึงความทรนัมนของมนุษย์จะต้องมีผลทำให้เกิดความรู้สึกสงสาร และความกลัวอันจะนำไปสู่ความเข้าใจชีวิต

๔) มีความเป็นเลิศในเชิงศิลปะและวรรณคดี

๕) ให้ความรู้สึกอันสูงส่งหรือความรู้สึกผ่องแผ้วในจิตใจ และการชำระล้างจิตใจจนบริสุทธิ์

๑.๒ ลักษณะประเภทตลกขบขัน ตามหลักของทฤษฎีการละครที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปนั้น มักจะถือว่าละครประเภทตลกขบขัน แยกออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑.๒.๑ **ละครตลกชนิดโปกฮา (Farce)** ให้ความตลกขบขันจากเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เหลือเชื่อเป็นการแสดงที่รวดเร็วและเอะอะดังดัง

๑.๒.๒ **ละครตลกที่มีลักษณะเป็นวรรณกรรม (Comedy)** บางเรื่องเป็นวรรณกรรมชั้นสูงที่นับเป็นวรรณคดีอมตะของโลก เช่น สุขนาวกรรม (Romantic Comedy) ของเชกสเปียร์ (Shakespeare) ละครตลกประเภทเสียดสี (Satiric Comedy) ของโมลิแยร์ (Moliere) และละครตลกประเภทความคิด (Comedy of Ideas) ของจอร์จ เบิร์นฮาร์ด ชอว์ (George Bernard Shaw) เป็นต้น ละครคอมเมดี้มีหลายประเภท ดังนี้

๑) **สุขนาวกรรม (Romantic Comedy)** ละครประเภทนี้ถือเป็นวรรณกรรมชั้นสูง เช่น สุขนาวกรรมของวิลเลียม เชกสเปียร์ เรื่อง เวนิสวานิช (The Merchants of Venice) ตามใจท่าน (As You Like It) และทเวลฟ์ไนท์ (Twelfth Night) เป็นต้น ละครประเภทนี้นิยมแสดงเรื่องราวที่เต็มไปด้วยจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ แต่ก็เป็นเรื่องราวที่น่าเชื่อ สมเหตุสมผล ตัวละครประกอบด้วยพระเอกนางเอกที่มีความสวยงามตามอุดมคติ พูดจาด้วยภาษาที่ไพเราะเพราะพริ้ง และมักจะต้องพบกับอุปสรรคเกี่ยวกับความรักในตอนต้น แต่เรื่องก็จบลงด้วยความสุข ซึ่งมักจะเป็นพิธีแต่งงานหรือการเฉลิมฉลองที่สดชื่นรื่นเริง บทบาทสำคัญที่ดึงดูดความสนใจและเรียกเสียงหัวเราะจากคนดูในละครประเภทสุขนาวกรรมนี้ มักไปตกอยู่กับตัวละครที่มีลักษณะเป็น ตัวตลกอย่างแท้จริง ซึ่งไม่ใช่ตัวพระเอกหรือนางเอก ตัวตลกเหล่านี้รวมถึงตัวตลกอาชีพ (Clown) ที่มีหน้าที่ทำให้คนหัวเราะด้วยคำพูดที่คมคาย เสียดสี หรือการกระทำที่ตลกโปกฮา

๒) **ละครตลกชั้นสูง (High Comedy) หรือตลกผู้ดี (Comedy of Manners)** เป็นละครที่ล้อเลียนเสียดสีชีวิตในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงสังคมชั้นสูง ซึ่งมีกฎเกณฑ์ข้อบังคับมากมาย ความสนุกสนาน ขบขันของผู้ชมเกิดจากการที่ได้เห็นวิธีการอันแยบยลต่างๆ ที่ตัวละครในเรื่องนำมาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงกฎข้อบังคับของสังคม

๓) **ละครตลกประเภทเสียดสี (Satiric Comedy)** ละครตลกประเภทนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับละครตลกชั้นสูง แต่เน้นการเสียดสีโจมตีด้วยวิธีการที่รุนแรงกว่า ในขณะที่ละครตลกชั้นสูงมุ่งล้อเลียนพฤติกรรมของคนในวงสังคมชั้นสูง ละครตลกเสียดสีจะมุ่งโจมตีข้อบกพร่องของมนุษย์โดยทั่วไป ไม่จำกัดว่าจะต้องอยู่ในแวดวงของสังคมใด ละครตลกประเภทนี้มุ่งที่จะแก้ไขสิ่งบกพร่องในตัวมนุษย์และในสังคม ด้วยการนำข้อบกพร่องดังกล่าวมาเยาะเย้ยถากถางให้เป็นเรื่องขบขันและน่าละอาย เพื่อที่ว่าเมื่อได้ดูละครประเภทนี้แล้วผู้ชมจะได้มองเห็นข้อบกพร่องของตน เกิดความละอายใจ และพยายามปรับปรุงแก้ไขต่อไป

๔) **ละครตลกประเภทความคิด (Comedy of Ideas)** ละครตลกประเภทนี้ใช้วิธีล้อเลียนเสียดสี แต่เน้นการนำเอาความคิดความเชื่อของมนุษย์ที่ผิดพลาด บกพร่อง หรือล้าสมัย มาเป็นจุดที่ทำให้ผู้ชมหัวเราะโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ผู้ชมกลับไปคิดแก้ไขข้อบกพร่องในความคิดความเชื่อของตนเองและของสังคม โดยส่วนรวม จึงเรียกละครประเภทนี้อีกอย่างหนึ่งว่า “ละครตลกระดับสมอง (Intellectual Comedy)” ซึ่งจัด

ใบอนุญาตให้ใช้สื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา

เลขที่ ๑๐/๒๕๕๙

วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๙

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เล่ม ๓
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑
ของ บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด เรียบเรียงโดย นายจิรพันธ์ สมประสงค์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษา
๕ ปี นับตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๙ ถึงปีการศึกษา ๒๕๖๓

(นายการุณ สกุลประดิษฐ์)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หมายเหตุ

- หลังจากได้รับใบอนุญาตแล้ว หากตรวจพบเหตุที่ทำให้หนังสือที่ได้รับใบอนุญาตนี้มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน ขอสงวนสิทธิ์ให้ผู้ออกใบอนุญาตแจ้งเตือนผู้รับใบอนุญาตปรับปรุงแก้ไขภายใน ๙๐ วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้ง หากผู้รับใบอนุญาตไม่ดำเนินการให้แล้วเสร็จด้วยเหตุใดก็ตามในระยะเวลาที่กำหนดให้นี้ ให้ถือว่าใบอนุญาตนี้สิ้นสุด
- ใบอนุญาตฉบับนี้ใช้ได้เฉพาะหนังสือเท่านั้น และไม่ให้นำใบอนุญาตนี้ไปพิมพ์ในหนังสือเรื่องอื่นที่มีได้รับอนุญาตเป็นอันขาด

หนังสือเรียนแม็ค

นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เล่ม ๓

2504315120

MAC | MACEDUCATION

www.MACeducation.com

9 786162 748172

ราคา ๖๐ บาท